

CRONICA DE ARTĂ.

**EXPOZIȚIILE : LUCIAN GRIGORESCU, MARIUS BUNESCU, M. ARNOLD,
ROMEO STORCK, AL. BASARAB, G. ZLOTESCU, G. VÎNĂTORU,
V. HOEFLICH, P. HÎRTOPEANU.**

Prin ultima-l expoziție dela Ateneu, d. *Lucian Grigorescu* s'a dovedit fruntașul generației sale și nu mai puțin sînt aceia care vād în d-sa cel mai autentic pictor dela Pătrașcu încoace. Iar în scris un prețuitor de artă ca d. Zambaccian afirmă că «Lucian Grigorescu prin instinct și prin însușiri se apropie de Andreescu, pe care este destinat să-l urmeze».

Fapt este că arta acestui pictor, care a expus o samă de naturi moarte, păduri, coaste maritime, porturi cu vapoare, colțuri de stradă sau o catedrală ca Notre Dame, este greu de definit. Înainte de a-i preciza stîlul și variantele modalității sale de expresie, privitorul este izbit de «picturalitatea» tablourilor, indiferent de obiectele înfățișate. D-l Lucian Grigorescu este pictor, așa cum Tudor Arghezi este poet, indiferent de temă, de subiect, de tîlc. Așa cum la poet cuvintele «se potrivesc» de minune, căpătînd o aderență deplin expresivă prin lirismul omniprezent, prin muzicalitate și relief adînc emotive, la fel, la pictorul acesta colorile se îmbină, vil și spontane, într-o unitate cromatică desăvîrșită.

Analizînd această impresie de categorică picturalitate, observi că ea provine din faptul că d. Lucian Grigorescu nu-și compune tablourile decît din culoare, din strictele-i modalități de expresie. Pentru a preciza: d-sa nu redă natura nici prin contururi liniare, ce îndeobște fărîmițează și secționează o atmosferă menită să alcătuiască un tot; nici prin contraste de umbre și lumini, preconizate aprioric; nici prin anumite intenții de voită imaginație sau măreție, care astfel ar forța obiectele să intre într-o ordine ce-ar aparține mai curînd cerebralității sau sentimentalității pictorului decît obiectelor pictate. După această eliminare, d-sa ar putea apărea ca un colorist pur obiectiv. Celace și este, dacă recunoaștem și reversul acestui adevăr și anume că totuși obiectivitatea sau realismul său sînt exprimate de un temperament extrem de viu și spontan, care farmecului naturii li împrumută, spre a-l reda cît mai adecvat, virtuțile artei sau meșteșugului său propriu.

D-l Lucian Grigorescu pictează natura direct, așa cum o vede. Probabil că tablourile sale nu pot fi lucrate decît în fața naturii sau obiectelor

pe care caută să le redea. Așa au procedat toți marii realiști, dar și Impresioniștii care știau că din pricina schimbării luminii o catedrală sau un port văzute la ora opt dimineața nu mai sînt aceleași la ora unsprezece, lumina schimbînd deopotrivă aspectul formelor cît și al colorilor. Dar realismul pictorului român, născut în acea Dobroge unde schimbările de lumină și culoare se percep mai viu și mai lesne, rămîne totuși un realism nu numai de suprafață, ci și unul structural. Dispunînd de o pătrundere mai adîncă a jocului cromatic din natură și agonisîndu-și, an de an, un meșteșug evoluat, d-sa a izbutit în cele din urmă să «îmite natura» (în sens aristotelian) în ceiace are ea mai viu, mai armonios, mai complex pentru un pictor, adică în nespusa-i varietate coloristică, în tonalitățile și acordurile ei cele mai substanțiale și mai bogate. Vrăjit de colorile naturii, pictorul redă quintesențele-i cromatice, vrăjind-o din nou cu mijloacele proprii picturii. Și acestea sînt succulența și materialitatea pastel, vibrația și consistența ei, puțința de a îmbina o viață unitară prin țesături și acorduri pe cît de noi pe atît de stăruitoare.

Contrar Impresioniștilor, la d-sa lumina nu lichefiază structura și volumul obiectelor pentrucă, suverană, culoarea, prin felul cum este apăsată de pensulă și prin jocu-i de densități și gradeții, construiește sau compune o structură și o atmosferă deplin prezente. Arta d-lui Lucian Grigorescu, am putea-o eticheta *neo-clasică*, în senzul pe care unii critici străini, iar la noi Ștefan Nenițescu, primul, dacă nu ne înșelăm, l-au dat acelei obiectivității trecute totuși printr'un temperament autentic și printr'un meșteșug fidel puțințelor de expresie ale unei anumite arte. Derain din epoca lui bună, Matisse și Utrillo cînd redau prin culoare substanța naturii fizice sau umane și, înainte de el, marele Cézanne, care a echibrat subiectivismul Impresionist cu un realism plastic pot fi numiți neo-clasici. Andreescu al nostru a fost mai curînd un realist, chiar dacă fondul său romantic, dealtfel reținut și disciplinat, l-a împins către acea măreție monumentală, ce putea încadra totalitatea și substanța unei păduri, unei cîmpii sau unui colț de stradă, așa cum au făcut-o Courbet și Rousseau. Deaceia, chiar dacă d. Lucian Grigorescu are un instinct plastic care poate fi asemuit cu acela al lui Andreescu, comparația d-lui Zambaccian trebuie mult relativizată, cînd este vorba de însușiri și de destin.

D-l Lucian Grigorescu nu are măreția și reținerea lui Andreescu, acea sobrietate și simplitate picturală, ci, temperament cald, vibrant, spontan, d-sa redă natura printr'o orgie de colorii, obiectivismul și realismul său fiind, repetăm, trecute prin filtrul unei senzibilități moderne, foarte prețioase și subtile. Am putea vorbi chiar de un rafinement pictural, dacă rafinementul n'ar fi îndeobște socotit ca o tendință de îndepărtare de realismul viziunii și de materialitatea pasteii, un fel de parfum ce mai mult evocă lucrurile în loc să le redea, așa cum procedează d. Grigorescu. În acest sens, stilul d-sale este neoclasic.

Catedrala Notre Dame cu infimele-i nuanțe ce acordă pină și argintiu și cenușurile cu roșul sîngeriu sau cu un abastru, ce se ivește ici-colo, pentru a împleti o gamă de prețioasă constructivitate plastică, este una din marile realizări ale expoziției, ca și pădurile acelea de un verde așa de viu, în care mijesc totuș ruginiuri și cafeniuri, ce au desigur ceva din aspectul specific naturii dela noi, unde alături de robusteța seculară a codrilor, frunzișurile și luminșiurile păstrează o tainică melancolie. Cerurile,

și ele nespuse de nuanțate, dar nu în sensul muzicalității debussyste ci încă senine și oarecum imperturbabile ca și copacii, au un suflu olimpic. Deasemenea în câteva naturi moarte unde rozul deschis și verdele închis se împrietenesc, fiind cuprinse într-o întreagă varietate de colori, tonuri și simple lovituri de penel sau unde portocaliul, albul și albastrul construiesc o adevărată sonată cromatică, pictorul excelează și poate că în jurul lor s'ar putea face o samă de considerații de «polifonie» picturală sau de contrapunctică plastică, dacă astfel de considerații n'ar părea prea abstracte într-o simplă cronică.

În alte peisaje și naturi moarte, obiectele capătă o transparență de meduză, fără a-și pierde totuși structura, pentru ca în altele portocaliul și cărămizii să simbolizeze fantasticul coloristic al unor obiecte banale în sine, dar pe care suflul culorilor le transcendă în prototipuri, organizându-le într-o lume perfect armonizată de ritmicile lor vibrații.

Dar cu privire la d. Lucian Grigorescu în curând se vor scrie studii și se vor face noi discriminări între cromatismul său viguros și sincer și între un alt fel de cromatism: cromatismul vaporos, fugar și prea rafinat sau se va stăruie cu privire la compoziția unui cromatism totuși realist chiar dacă el structurează natura numai prin densitatea pastei și prin succulența și densitatea ei. Ceiace regretăm, pentru moment, este doar constatarea că acest colorit atât de variat, de viu și de miraculos îmbinat încă nu posedă netezimea și puritatea smalțului sau a ceramicii, apăsările de penel fiind încă prea nervoase și tulburi în vlociunea și spontaneitatea lor. Deasemenea, unei astfel de bogății cromatice i s'ar conveni o măreție mai mândră și o prezentare formală mai dramatică ce i-ar da o spiritualizare, care lipsește în mare măsură întregei picturi românești și celei străine din prezent.

* * *

Ca un iubitor al lașului, ale cărui împrejurimi și monumente admirabil integrate mediului natural nu au fost încă înfățișate în pictură așa cum merită, nu putem decât regreta că acest pictor care în toamna anului 1938 venise la Iași și se stabilise aici cu gândul de a-i picta toate fețele lui glorioase, în care predomină tocmai argintul și albul acela care îmbină într-o sinteză de atmosferă adevărat picturală crestele, bisericile și norii sau verdele acela spre sfârșit de toamnă care bate în galben și ruginiu, adică tonurile și nuanțele în care tocmai el excelează, a fost împiedecat de a lucra în capitala Moldovei, fiind gonit de către organele polițienești, prea bănuitoare față de artiști care nu spionează decât jocurile de culoare ale divinei naturi și chipul în care ele investimintează construcțiile omenești. Sîntem siguri că în curînd conducătorii autorităților ieșene vor invita pe acest pictor să lucreze din nou la Iași. Tîrgoviștea, altădată cetate de scaun, este consemnată spre nemurire de Pătrașcu. Iată că Pătrașcul generației de patruzeci de ani a volt să redea atmosfera fizică și sufletească a coloritului ieșan și a fost neînțeles, în chip atât de brutal.

Ministerul Artelor a cumpărat, pe lângă alte instituții și numeroși colecționari, tablourile de Lucian Grigorescu. Ministerul Artelor are acum minunata evocare a catedralei Notre Dame. Sfătuim pe ieșenii care-și iubesc

cu adevărat orașul să caute să vadă acest tablou. Atunci vor înțelege că numai autorul acestui tablou unic ar fi putut immortaliza atmosfera și monumentalitatea specifică a lașilor. Poate că mai este timp să se repare gresala din 1938.

Dintre pictorii ajunși la maturitate, d. *Marius Bunescu* a expus la Dalles o samă de naturi moarte și de peisagii marine toate compuse cu multă dragoste de material și cu acelaș meșteșug pe care l-i cunoaștem. Și maestrul Bunescu este un neo-clasic, căutînd forma în funcție de culoare, dar la d-sa volumul este determinat liniar și peisajul ca o construcție arhitectonică. Fructele și legumele capătă la d-sa o frumuseță de obiecte prețioase, de nestemate, iar marea și norii au o seninătate helenă. Cel mai impunător este tabloul «Înainte Furtunei», unde marea, dealurile, casele și cerul participă la o neliniște totală, la un dramatism gata să izbucnească. Ca experiență oarecum nouă, tabloul «Fabrica de Spirit», cu case geometrice, colorate și construite după învățămintele lui Cézane, este un lucru iarăși interesant.

Aquarelistul *M. W. Arnold* a expus numeroase viziuni, unele violent colorate, altele mai discrete dela Londra, Paris, Bretania și dela noi. D-l Arnold este un maestru al aquarelei sugestive, iar colorile sale, care uneori par artificiale, posedă calitatea de a ferma și vibra, chiar multă vreme după ce ochii noștri le-au părăsit.

În casele Satmary, d. *Romeo Storck* și-a organizat o expoziție de pictură, afiș și machete de interioare moderne. În pictură, d-sa se îndreaptă către compoziția decorativă și adesea chiar peisajul dela Balcic capătă un fel de măreție rimată, colinele, drumurile, casele și marginile plăjii devenind jocuri de volume și linii interesant grupate și echilibrate. În peisajele recente ale d-lui Storck găsim uneori prea multă cerebralitate și preocupări de compoziție dramatică dar un tablou cu imagini venețiene, într'un roz discret și alif de expresiv, ne arată că avem de-a face și cu un adevărat pictor, încă plural și în căutare de ambițioasă definiție. Afișele, foarte reșuite, sugerează prin linie, culoare și temă produsul sau activitatea pe care voiesc să le recomande. Foarte modern și cu un bun gust de om călătorit și atent la spiritul vieții actuale, se arată d. *Romeo Storck* în machetele de interioare moderne, unde excelează, fiind poate cel mai de samă decorator român. Este păcat că fabricile și magazinele de mobile, precum și acela care-și doresc un interior de bun gust nu apelează la astfel de artiști pentru a nu-și mai umple apartamentele din blocuri cu tot felul de orori. D-l Storck știe ce înseamnă o atmosferă decorativă și adevărat elegantă, unde linia și formele armonioase și simple au o utilitate maximă, împodobind spațiile și înfrumusețînd traiul omului contemporan.

La Dalles au mai expus patru tineri de valoare, dornici de a-și preciza drumurile pe care să-și statornicească năzuința lor de artă. D-l *Al. Basarab* a trecut dela gravură la pictură și desigur că stăpînește mai bine linia și volumul decît culoarea. Înțelept, d-sa s'a oprit pentru moment la pictura decorativă, cea mai apropiată de gravură și unde subiectele sale de folklor religios și poetic pot fi expresiv înfățișate. O experiență plină de făgăduinți. Tot spre decorativ pare a înclina și pictura d lor *Geo Zlotescu* și *G. Vinătoru*, care expun naturi moarte sau numai flori, violent colorate în suprafețe mari și căutînd parcă mai mult forma decît nuanța cromatică. Ambii se află în-

tr'un stadiu de trecere, simplificându-și mijloacele și năzuințele artistice care odinioară ne păreau mai complexe. D-l *V. Hoeflich*, încă inegal, are câteva flori și naturi moarte bine compuse, care posedă ceva din vibrația, dar nu și din asprimea și dramatismul formulei estetice lăsată de Van Gogh. Sintem convinși că acești patru tineri artiști vor putea da mult mai mult în viitor, dezbărîndu-se, mai ales primii trei, de cruditățile și violențele coloristice de care abundă actualele lor expoziții.

D-l *Petru Hirtopeanu*, mai puțin ambițios și mai cuminte în arta sa, a avut la București o primire neașteptat de bună. O menționăm pentru că d-sa este cunoscut ieșenilor și firește este apreciat și ca pictor ieșan. Inegal, dar cu bune însușiri, d-sa a expus la Ateneu și câteva peisaje care amintesc destul de fidel străzile lașului, dealurile și codrii din jurul lor, arătându-ne că ar putea da mult mai mult în viitor, îndreptându-se spre artă mare și dificilă.

29 Februarie, 1940.

PETRU COMARNESCU.
